

Екологічна культура в закладах дошкільної освіти

Сміття — це не речовина. А мистецтво змішувати разом різні корисні речі й предмети, тим самим визначаючи їм місце на звалищі.

Пол Коннект

Екологічна проблема засміченості нині дуже актуальна. За статистикою, Україна посідає перше місце у Європі за кількістю відходів на одну особу і є лідером по кількості онкохворих та хворих на алергію й серцево-судинні захворювання. Чи не бачите ви зв'язку між цими сумними лідерствами?

Очевидно, підвищення якості життя пропорційно збільшенню кількості відходів, що продукує людство. Кожний мешканець у своєму домашньому господарстві щорічно викидає близько 300 кг (один контейнер) побутових відходів. І це не враховуючи тверді побутові відходи, що утворюються під час перебування цих самих мешканців на роботі, відпочинку, відходів, що утворюються в торгівлі, на підприємствах соціальної побутової тощо. Статистика свідчить, що звичайна сім'я викидає щоденно в середньому 5 кг сміття. Звичайне сміття оточує нас скрізь: під ногами, у лісі, кущах, річках, морях, під вікнами багатопверхівок. У смітті грають наші діти. Воно стало атрибутом нашого життя.

Перероблення компонентів твердих побутових відходів дасть змогу видобути вторинну сировину для виробництва значної кількості товарів, отримавши при цьому значний економічний та екологічний ефект. Так, 1 кг макулатури замінить 3,5 м³ деревини. 20 кг макулатури збереже 1 дерево. Перероблення 1 т пластику дає можливість зберегти 5 т нафти й виготовити дешеві будівельні матеріали. Перероблення 1 т металобрухту на 86 % зменшить забруднення води, на 97 % зменшить об'єм відходів, які утворює металургійна промисловість, тощо.

У природі немає ніякого сміття. Усе, що вона створила, є початком чогось нового. Але ми, люди, у процесі життєдіяльності створюємо сміття, яке не знаємо куди подіти.

Усі ми — пасажери одного корабля, що називається Земля.
Антуан де Сент-Екзюпері

Тому обов'язок усіх полягає в постійній турботі про благо нашого спільного дому, а отже, і про себе.

Проблема перероблення побутових відходів в Україні стала однією із найгостріших.

Подивімося, як ми поведимося в повсякденному житті:

- як, виходячи з тролейбусів, викидаємо на землю талони;

- як ми обідаємо (побутові відходи біля літніх кафе);
 - як ми відпочиваємо (побутові відходи на пляжах, у парках);
 - як ми святкуємо (площа після свята);
 - як ми живемо (побутові відходи навколо будинку).
- Вроджену потребу малят у пізнанні може вчасно задовольнити дорослий, який має відповідну кваліфікацію. Вихователям і батькам стануть у пригоді інформація про тверді побутові відходи, способи їх сортування та повторного використання.

Корисні поради

1. Розсортуй сміття: папір (макулатуру), скляну тару, ганчір'я здавай до пункту прийому вторсировини. Так ти і гроші отримаєш, і довкілля зробиш чистішим.
2. Викидай сміття в спеціально відведені місця.
3. Сприяй вторинному використанню ресурсів.
4. Запитай у батьків, де знаходиться найближчий до вас пункт прийому вторинної сировини, дізнайся про графік його роботи та яку саме сировину в ньому приймають.
5. Ідучи до дитячого садка, не бери новий пакетик для канапки. Використовуй коробку для сніданків. Тоді ти збережеш велику кількість пластику й паперу.
6. Ти знаєш, що скляні пляшки можна повернути на підприємство, де їх знову використовують, а тобі за неї повернуть гроші. Не треба буде робити нову пляшку, а головне — чистішим стане світ навколо тебе.

Цікаво знати

1. Багато газет друкують на папері, наполовину виготовленому з переробленої макулатури.
2. Скляні пляшки з-під молока, газованої води можна використовувати багаторазово.
3. Метал може бути переплавлений для подальшого використання.
4. Значна кількість пластику виробляється із вторинної сировини.
5. Гниє в лісі: папір — 2—3 роки, консервна банка — 50, поліетиленовий пакет — 200 років, скло — понад 1000 років.
6. Скляна пляшка, опинившись у смітті, може поранити або пошкодити когось, якщо розіб'ється. А викинуті пластикові пляшки або кульки можуть задушити рибу, потрапивши в озеро чи річку.

У дошкільнят ще не розвинені екологічно доцільні вміння та навички взаємодії з природою. Однак саме в цей віковий період інтенсивно накопичуються зразки поведінки. Саме поведінка дорослих здебільшого впливає на формування ставлення дітей до природи, а також до побутових відходів.

Тому слід приділити належну увагу вихованню в дітях та інших членах вашої сім'ї свідомого культурного ставлення до побутових відходів. Простежте, щоб від-

ходи викидали лише у дворові контейнери (а не поруч із ними на землю). Намагайтеся не змішувати в себе відомі різні види відходів. Виділяйте окремо папір, картон, скло, пластмасу. Якщо у дворі ще не встановлено контейнери для збирання цих компонентів, здавайте їх у пункти приймання вторинної сировини або акуратно виставляйте біля дворових контейнерів, звідки їх легко забрати, не вивертаючи весь контейнер.

Успіх виховної роботи з дітьми залежить від того, наскільки вимоги вихователя підтримуються в сім'ї. Єдність сім'ї та дошкільного закладу важлива саме в емоційному та поведінковому ставленні до проблеми побутових відходів. Проте перейняті дошкільниками від дорослих прояви позитивного й негативного ставлення до цієї проблеми надовго закріплюються у звичках.

Важливого значення набуває безпосередня робота з дітьми. Дитина має зрозуміти й засвоїти етичні норми людських вчинків, уміти передбачати можливі наслідки. Малечі властиво спочатку оцінювати вчинки інших, а згодом і власні. Отож дошкільнят ознайомлюють з етичними нормами щодо об'єктів довкілля, обговорюючи поведінку однолітків, вчинки персонажів спеціально дібраних художніх творів. Під час виховних бесід аналізують як негативні, так і позитивні приклади. Звертають увагу дітей на те, що співчуття до живої істоти має бути не пасивним, а проявлятися в дії. Для цього дитині ставлять запитання: «Як би ти вчинив?» тощо. Часто в самому змісті твору є конкретні приклади екологічних зв'язків, на які досить лише акцентувати увагу дошкільнят. Вихователю слід придумати систему запитань, які поступово розкриватимуть перед дітьми значення умов життя рослин, тварин, а також де, чому й хто створює побутове сміття, які почуття викликає споглядання сміття у дворах, на вулицях, по берегах річок. Чи можна зменшити кількість побутових відходів, як це зробити?

Пропоную використовувати добірку таких творів: оповідання «В лісі» (за В. Сухомлинським), вірш М. Познанської «Спасибі людям, що зростили ліс», казки В. Біанкі «Сава», «Беркут», «Лисеня» тощо.

Поради вихователям щодо використання дидактичних ігор в екологічному вихованні

1. Вихователь повинен чітко уявити мету гри, її перебіг, свою роль у ній.
2. Вибір гри визначають як рівнем розумового розвитку дітей певної групи, так і завданнями виховання.
3. При виборі гри варто пам'ятати, що вона не має бути як надто складною, так і легкою. І в першому, і в другому варіанті дитина реагує однаково: втрачає інтерес до гри.
4. Правильно обрана гра приносить дитині і користь, і радість.
5. При виборі гри слід враховувати попередню роботу з дітьми.
6. Пам'ятайте, що дидактичні ігри допомагають активно керувати розвитком дітей, спрямову-

вати їхню розумову роботу, організовувати увагу, робити її цілеспрямованою й осмисленою.

Розвиток самостійності мислення за допомогою гри в розв'язанні завдань екологічного виховання потребує систематичного підходу з використанням методики, дидактичного комплексу.

У разі потреби створюйте ситуації забруднення, коли дитина перед їх усуненням самостійно знаходить відповідь на запитання, творчо мислить.

Найбільша ефективність досягається при безпосередньому перебуванні в природному середовищі. Результат вихованості дітей здебільшого залежить від спільних дій сім'ї та дитячих закладів (дитсадків, загальноосвітніх шкіл), екологічної освіченості батьків, вихователів, їх невинного бажання бути екологічно свідомими й передавати це дітям.

Екологічна культура, вихованість населення, починаючи з дитячого віку, містить розуміння потреби впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів. Роздільне збирання здійснюється шляхом розміщення у дворах житлової забудови, а також на вулицях населених пунктів різноманітних контейнерів, куди мешканці можуть виносити окремі компоненти твердих побутових відходів. Чи готові ми з вами до їх використання? Чи розуміємо значення такого сортування? А чи все потрібно викидати? Може, щось знадобиться в господарстві?

Не далекий той час, коли майбутнє буде в руках наших дітей: і від того, які цінності вони будуть сповідати, залежить їхнє особисте життя й майбутнє нашої країни. Ось чому так важливо сьогодні допомогти молодому поколінню засвоїти нову систему цінностей у взаємодії з природою, протиставляючи її із суспільною нині психологією споживання прагматизму, егоїзму.

Лише з допомогою сім'ї, шляхом наступності й неперервності екологічної освіти й виховання в дошкільних закладах та загальноосвітніх школах наші діти будуть готові до розв'язання глобальних проблем сьогодення — збереження навколишнього середовища від забруднення, а, отже, здоров'я суспільства загалом.

Виховання дітей має відбуватися в процесі бесід, ігрової діяльності, читання художньої літератури: казок, міфів, легенд, усної народної творчості; перегляду дитячих кінофільмів, телепередач (їх обговоренні) та інше — з урахуванням вікових потреб та можливостей.

Використані джерела

1. Довкілля: Хрестоматія: Для почат. кл. загальноосвіт. навч. закладів / Упоряд. О. А. Біда. — Київ: Ірпінськ: Перун, 1999. — 368 с.
2. Любарова В. М. Екологічний зорепад у іграх та розвагах / Біда Любарова; Ірина Стеценко. — К.: Шк. світ, 2009: іл. — (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників: метод. посіб. — К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. — 173 с.

Людмила ГЛУХЕНЬКА, голова циклової комісії, викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка